

Загальна характеристика регіону, його склад. Формування політичної карти у ХХ ст. Природні умови і природні ресурси країн Західної Європи. Рівень їх господарського освоєння та проблеми раціонального використання

Загальні відомості. До складу регіону входять 25 країн і територія Гібралтару, що є володінням Великої Британії. Більшість країн, що входять до «Великої сімки», розташовані в цьому регіоні. Це — Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія. Західну Європу поділяють на три субрегіони — Південну Європу, Північну Європу та Середню Європу.

Географічне положення. Більшість країн регіону омиваються морями Атлантичного та Північного Льодовитого океанів і мають безпосередній вихід у відкритий океан. Це створює зручні передумови для торгівлі з усім світом, що зумовлено їх розташуванням на перетині морських, сухопутних та авіаційних шляхів з Європи до країн Азії, Африки та Америки.

Природні умови та ресурси. Країни Західної Європи мають досить сприятливі природні умови для господарського розвитку: вдале поєднання рівнинною та гірського рельєфу, кліматичних умов (в основному помірного поясу, субарктичного — на півночі, субтропічного — на півдні), переважно родючі ґрунти, ресурси прісної води. Нафта і газ є у Франції, Нідерландах, Норвегії, Великій Британії, вугілля — у Німеччині, Великій Британії, Франції, залізна руда — у Франції, Швеції, Іспанії, Великій Британії, Люксембурзі, боксити — у Франції, Норвегії; руд кольорових металів — у Німеччині, Італії, Іспанії, Норвегії, Швеції, Ірландії; уранові руди — у Франції, калійна сіль — у Німеччині, Франції. Довготривала експлуатація родовищ Європи призвела до їх збіднення. У цілому запасів мінеральної сировини в Західній Європі не достатньо для забезпечення власних потреб. Тому регіоні залежить від імпорту корисних копалин.

Населення. У Західній Європі спостерігається тенденція «старіння» нації, що виявляється в зниженні природного приросту населення та подовженні тривалості життя. У статевій структурі переважають жінки. Більшість Народів розмовляє мовами індоєвропейської сім'ї, що охоплює такі основні мовні групи: германську (західна підгрупа — німці, англійці, голландці, фламандці, австрійці, швейцарці і північна підгрупа — норвежці, шведи, ісландці, данці), романську (італійці, французи, іспанці, португальці), грецьку (греки). Найбільше міських жителів — у Великій Британії та Німеччині (до 90%), найменше — у Португалії (50%). У Західній Європі утворилися великі міські агломерації — Паризька, Лондонська, Рейнсько-Рурська та мегалополіси — Паризький, Південноанглійський. Проте нині відбувається відтік міських жителів до найближчих приміських селищ, що зумовлено погіршенням екологічного стану великих міст, масовою автомобілізацією, скупченням великої кількості населення в центральних районах міст, бажанням мати власний будинок. У Західній Європі населення сповідує здебільшого християнську релігію: у Південній Європі переважає католицизм, у Північній — протестантство, а в Середній Європі співвідношення католиків і протестантів є майже однаковим.

Господарство. У міжнародному поділі праці країни Західної Європи посідають провідні місця за обсягами промислового і сільськогосподарського виробництва, експорту, запасами золота і валюти, розвитком міжнародного туризму. *Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія* є власне серцевиною економічної могутності регіону. Серед них найбільш динамічно розвивається *Німеччина*. Чималий економічний потенціал також мають *Нідерланди, Швеція, Іспанія*. Високого рівня розвитку досягли галузі промисловості, які в більшості країн регіону розвиваються завдяки наявності висококваліфікованих науково-технічних трудових ресурсів.

Більшість населення Бельгії – фламандці

Паливно-енергетичний комплекс базується на власних запасах вугілля у Німеччині, Великій Британії, Франції, нафти й газу — на шельфі Північного моря. Найбільшу кількість електроенергії виробляють ТЕС. На річках Скандинавії, Альп, Піренеїв працюють великі ГЕС. Західна Європа посідає провідне місце у світі за розвитком атомної енергетики. Багато АЕС побудовано у Франції, Великій Британії, Німеччині, Швеції, Бельгії. В Ісландії електроенергетика використовує геотермальні джерела.

Машинобудування є основою промисловості країн Західної Європи. На нього припадають третина продукції, що виробляється в регіоні, та дві третини його експорту. Розвиток галузі ґрунтується на висококваліфікованих трудових ресурсах, добре розвинутих науковій базі та інфраструктурі. Тому значні центри галузі розміщено у великих містах Німеччини, Великої Британії, Нідерландів. Західна Європа—один з найбільших виробників та експортерів верстатів, продукції електротехніки, електроніки, транспортного машинобудування. Такі підприємства, як «Рено» (Франція), «Фольксваген» (ФРН), «Фіат» (Італія), «Брітіш лейленд» (Велика Британія), «Вольво» (Швеція) відомі в усьому світі.

Чорна металургія розвинута у країнах, що мають власну сировину, -Німеччині, Великій Британії, Франції, Іспанії, Бельгії. За обсягами виплавки сталі Західна Європа посідає 1-ше місце в світі. Центрами цього виробництва є промислові райони Рур (Німеччина) і Лотарингія (Франція). В останні роки географія чорної металургії змістилася до морських портів, куди надходить імпортна залізна руда (Бремену в Німеччині, Торонто в Італії, Дюнкерк у Франції).

Кольорова металургія представлена виплавою алюмінію та міді. Алюміній виплавляють у країнах, що мають сировину (боксити), — Франції, Італії, Греції та у країнах з розвинутою електроенергетикою у Норвегії, Австрії, Німеччині, Швейцарії. Виробництво міді зосереджено у Німеччині, Франції, Італії, Великій Британії, Бельгії.

Хімічна промисловість Західної Європи на сучасному етапі орієнтується переважно як на власні нафтопродукти та газ, так і на привізні, а також на кам'яне й буре вугілля, калійну і кам'яну солі. Найбільші центри нафтохімічної промисловості розташовані там, де відбувається нафтопереробка: у гирлах річок Темзи, Ельби, Рони, Сени, Рейну. Виробництво окремих видів продукції закріпилося за певними країнами регіону: пластмаси та фарби виробляють у Німеччині, хімічні добрива та соду — у Бельгії, синтетичний каучук — у Франції, фармацевтичні вироби — у Швейцарії, продукцію лісохімії - у Швеції та Норвегії.

Лісова та деревообробна промисловість зосереджена на півночі Західної Європи, зокрема у Швеції, Фінляндії.

Легка промисловість нині переміщується з відомих світових центрів текстильного та шкіряно-взуттєвого виробництва, що сформувалися у Великій Британії, Франції, Бельгії, до регіонів, де є притік дешевої робочої сили. Так, Італія за якістю пошиття взуття поступається у світі лише Китаю, а Португалія стала найбільшим виробником швейної продукції в Європі. Італія, крім того, — провідний виробник вовняних волокон і тканин. Найбільшу кількість хутрових виробів виготовляють у Німеччині, Греції; найкращі вироби з кришталю та скла — у Чехії, Німеччині, Великій Британії.

Сільське господарство має в основному сприятливі природні умови для розвитку. Відповідно до них у країнах Європи виділяють 3 типи ведення сільського господарства. Північноєвропейський тип характерний для Норвегії, Швеції, Великої Британії, Ісландії. Там переважає інтенсивний характер ведення господарства. Розводять велику рогату худобу (молочний напрям), а землеробство спрямоване на обслуговування тваринництва (виращування кормових культур). Серед зернових переважають посіви ячменю та жита. Рибальство — галузь спеціалізації Норвегії, Ісландії. Країни середньоєвропейського типу (Німеччина, Франція, Швейцарія та інші) спеціалізуються на розведенні великої рогатої худоби м'ясного та м'ясо-молочного напрямів. Тут добре розвинуто також свинарство, вівчарство й птахівництво. Рослинництво спрямоване на забезпечення населення продуктами харчування, а тваринництва — кормами.

Франція - світовий лідер з вирощування цукрових буряків і льону-довгунцю. Південноєвропейський тип охоплює відповідно країни Південної Європи. Основна галузь спеціалізації тут — рослинництво, головні культури — зернові. Крім того, міжнародне значення має вирощування оливок, фруктів, винограду, цитрусових, горіхів, тютюну та ефіроолійних культур. У тваринництві переважає розведення кіз і овець, добре розвинуто свинарство, птахівництво, скотарство молочно-м'ясного напрямку. Деякі країни Західної Європи спеціалізуються на окремих галузях сільського господарства. Так, Німеччина — на вирощуванні ячменю та хмелю, які є сировиною для пивоваріння, Нідерланди — квітів, Греція — на рибальстві, а також видобуває Із Середземного моря губку.

Транспорт у країнах Західної Європи добре розвинутий. За рівнем розвитку мережі транспортних шляхів регіон посідає одне з перших місць у світі. Це сприяє зміцненню економічних і культурних зв'язків. Невеликі відстані між країнами зумовлюють розвиток автомобільного транспорту, яким перевозять не лише пасажирів, а й різноманітні вантажі. Річковим транспортом перевозять вантажі по річках Рейну, Дунаю, Майну, які планується з'єднати каналами в єдину транспортну мережу. Важливе значення для здійснення внутрішніх і міжнародних перевезень мають морські порти (Роттердам, Гамбург, Лондон та ін.), що розташовані в гирлах-естуаріях річок і фактично перетворилися на портово-

промислові комплекси з переробки імпортованої сировини. Значного розвитку набув трубопровідний і повітряний транспорт. Розширюється мережа залізничних колій, призначених для швидкісних поїздів, що курсують Європою.

Зовнішньоекономічні зв'язки. Між групами країн встановилися тісні торговельно-економічні відносини. Наприклад, країни ЄС утворили єдиний економічний простір з вільним переміщенням капіталу, товарів, технологій, робочої сили. Велике значення для економіки багатьох країн має розвиток міжнародного туризму. До найбільш привабливих туристичних держав належать: Іспанія, Франція, Італія, а також Велика Британія, Німеччина, Австрія, Греція та ін. А в таких карликових країнах, як Монако, Сан-Маріно, Андорра туризм давно став основним джерелом прибутків.